

Курінний М.М.
*студент філософського факультету
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка*

ВПЛИВ РЕЛІГІЙНОГО ФАКТОРУ НА СУЧАСНИЙ ПОЛІТИЧНИЙ ПРОСТІР США

Сучасні Сполучені Штати Америки залишаються однією з країн із найбільш релігійним населенням. Така ситуація продовжує підтримувати вплив релігії на політичну систему. Релігійність у американському суспільстві вважається виявом порядності та патріотизму. Конфесійна релігійність, зокрема саме християнська, переплітаючись з громадською релігією американців залишається явною особливістю американців.

Противники згадки Бога у державних справах намагаються змінити такий стан речей у XXI столітті. Наприклад у 2002 році, житель штату Каліфорнія М. Ньюдоу, вимагав прибрати згадування Бога із тексту присяги американському прапору та подав до суду. Згодом йому вдалося дійти успіху у судах нижчої інстанції, проте він зустрів спротив державних інститутів. Рішення суду викликало різко негативну реакцію Білого дому та Конгресу і було опротестоване у Верховному суді США[4].

Релігійність особистості залишається позитивною прикметою на політичній арені. Віра в Бога грає дуже важливу роль у побудові політичної кар'єри. Зокрема усі 45 президентів США були віруючими людьми, майже всі представники різних протестантських течій. Президенти були авторами чи продовжували певні релігійні ініціативи, зокрема прикладом є підписання Б. Клінтоном Закону про відновлення релігійної свободи (The religious Freedom restoration Act of 1993), Закону про захист релігійної свободи та добровільних пожертвувань (The Religious Liberty and Charitable Donation Protection Act of 1998), нормативне забезпечення дозволу на виділення

федеральних коштів для підтримки деяких соціальних програм релігійних груп тощо.

Президентська кампанія Дж. Буша молодшого, мала сильне релігійне забарвлення, яке політтехнологи 43-го президента використовували досить активно. Зокрема були підтримані попередні ініціативи Біла Клінтона та всіляко наголошувалось на релігійності кандидата. Політичні спостерігачі відзначали, що релігія «відіграє більшу роль цього року, ніж у будь-якій кампанії після 1960, коли президентом було обрано католика - Дж. Кеннеді». Разом з тим, багатьох в США така ситуація не дивувала. Як сказав один із сенаторів, «це є найбільш релігійна країна у світі, але іноді ми намагаємося приховувати цей факт»[4].

Вагомість впливу релігії на виборців підтвердили й опитування, що проводилися під час виборчої кампанії 2000 року. Наведені нижче дані оприлюднені Інтернет виданням «The Columbus dispatch online newspaper» у вересні 2000 року: «Майже троє з кожних п'яти респондентів відповіли, що релігійність кандидатів у президенти впливає на прийняття рішення щодо особи, за яку віддається голос»[4]. Ще 90 % вважали важливою позицію кандидата щодо підтримки морального клімату в країні - фактора, близько пов'язаного з релігійною вірою. Дані опитувань тільки підтверджують думку професора Джорджтаунського університету К. Уїлкокса, автора кількох книг про відносини релігії й політики, який вважає, що жоден кандидат у президенти не переможе, якщо не звертатиметься до віруючих виборців[4]. Американці, на його думку, жадають, аби їхній президент - і взагалі всі вищі посадовці - були хоч до певної міри релігійними. При цьому виборці не дуже переймаються, до якої саме християнської конфесії належать вищі посадовці [2]. Таку ж тенденцію підтвердило також опитування проведене напередодні виборів президента США у 2016 році. За результатами дослідження проведеного «Pew Research Center», дві третини американців

вважають що президент повинен мати чіткі релігійні переконання. Це показує що окрім політичних підходів та емоційних випадів, американці хочуть знати, куди вказує моральний компас кандидатів.

У США склалась ситуація коли жоден політик в Америці не скаже, що він атеїст, що він не вірить в Бога. В крайньому випадку він зробить вигляд, що вірить, і буде відвідувати церкву. У березні 1801 Аарону Бьюру, який став віце- президентом, був зроблений натяк, що якщо він хоче отримати в майбутньому голосу протестантського більшості, нехай відвідує церкву. Зараз, через 200 з гаком років, якщо який- небудь політик виступив би проти впливу релігії, це скінчилося б для нього повною катастрофою в політичному сенсі. Це чітко видно по низці передвиборчих президентських кампаній. Американці - релігійний народ, і вони вважають за краще мати релігійних політиків[4].

Під час передвиборчих дебатів 2000 року Дж. Буш назвав Ісуса Христа «своїм улюбленим філософом, який відізнався в його серці». Такі публічні висловлювання допомогли Дж. Бушеві молодшому отримати необхідну підтримку. Такі ж політико-релігійні гасла допомогли йому переобратися на другий термін. У 2004 році, Джон Кері, поступився Джорджу Бушу у боротьбі за голоси релігійних американців у співвідношенні 48 % проти 51 %[3]. Попри це, навіть багато представників християнських релігійних конфесій були стурбовані сильним змішанням релігії та політики. Опитування засвідчили що на запитання «Чи вважаєте ви, що Америка була б кращою країною, якби релігія мала більший вплив на повсякденне життя?», 75 % громадян відповіли «Так» [3]. Багато президентів США, включаючи Картера і обох президентів Бушів, активно прислухалися до пастирським повчань американського проповідника-євангеліста Біллі Грема. Б. Грем був духовним радником багатьох президентів США, аж до його смерті у 2018. Буш-молодший називав свої розмови з нині

покійним пастирем як «спасенні».

44 президент США, Барак Обама став першим чорношкірим президентом в історії Америки. Він є прихильником конгрегаціоналістської церкви - радикальної течії англійського кальвінізму, яка стоїть на засадах автономії кожної помісної общини. Кампанія 2008 року запам'яталась головним чином того що саме Обама завоював більшу частину голосів релігійних виборців. Феноменом стало те, що Обама зарекомендував себе як захисник права жінок на аборт і сторонник дослідів стовбурових клітин. Проти цих речей традиційно виступали представники релігійних общин, проте це не завадило їм обрати саме його, а не більш послідовного консерватора та християнина Джона Маккейна. На виборах 2008 року за Обаму проголосували 53% релігійних виборців, а за Маккейна 46%.

Консервативним феноменом, який підірвав суспільний простір, став Дональд Трамп, який став 45 президентом США у 2016 році. Він разом зі своїми політтехнологами провів доволі послідовну передвиборчу кампанію. Релігійне питання було як ніколи актуальним, адже білий успішний консервативний американець, який заявляє про відродження Америки, згідно стереотипів, має бути віруючим.

Під час президентської кампанії «Great Again», Дональд Трамп опублікував книгу, де писав, що людей шокує коли вони дізнаються що Трамп релігійна особистість. Він вважає що його пов'язують лише з багатством, а не з релігією, і це є неправильно.

Трамп зміг вдало розіграти карту релігійної приналежності, і в нього для цього були передумови. Батько Дональда Трампа, Фред Трамп, фактично був ідеальним протестантом, і звів протестантську етику в абсолют. Як бізнесмен і забудовник він брав своїх дітей на будівництво навіть по неділях. Він учив дітей тому що життя це боротьба між переможцями і тими що програли, і щоб перемогти треба бути сильним, працьовитим.

Мати Трампа, Мері Трамп, також намагалась прищепити

християнські цінності дітям. Вона водила дітей до недільної школи в Квінсі, і Трамп протягом своєї кампанії неодноразово демонстрував свої фото з церкви в ті часи.

Трамп у своїх публічних передвиборних промовах часто згадував про своє релігійне виховання. «Я був народжений і вихований в будинку, просякнутому церковним духом. Батько і мати говорили мені: кому багато дано, з того багато і спитають, - говорив він. - Я поклявся на тій же Біблії, яку читала нам мати, коли ми були маленькими, і ця віра живе в моєму серці».

На церемонію інавгурації Трамп прийшов з власної домашньої Біблією.

Іншими факторами, які дозволили залучити релігійних виборців, став протест Трампа проти політкоректності, а також його критика ісламського фактору, який сприяє тероризму. Цілий ряд американських християнських організацій впевнені, що поширення ісламу становить загрозу для їх релігійних цінностей.

Професор - релігієзнавець Девід Холмс, автор кількох книг про релігію в США, пояснює цей факт тим, що «люди шукають в політиках чесність і надійність». «До цих пір серед виборців жива впевненість в тому, що релігійна віра - це найкращий критерій в оцінці чесності та надійності політика. Але, судячи з історії президентства в США, ми знаємо, що це необов'язково так», - вважає він.

Вплив релігії на політичну систему США у сучасному світі не обмежується лише президентськими кампаніями і діями президентів. Цікавим є релігійна диференціація релігійних людей у різних структурах влади Сполучених Штатів.

Сенат США - виборний орган, верхня палата Конгресу, що складається з 100 членів, обраних у різний час. Вибори проводяться прямим волевиявленням у кожному зі штатів. Згідно з даними 2006 року, серед конгресменів, що засідають в Сенаті США є: 25 католиків, 13 іудеїв, 12 пресвітеріан, 11 методистів, 10 єпископатів, 7 баптистів, 5 мормонів, 3

конгрегаціоналісти, 3 лютеран, 2 адепта Об'єднаної Церкви Христа, 1 представник Елладської Православної Церкви. Ще 5 осіб належать до невеликих протестантських деномінацій.

У Палаті представників Конгресу США засідають 435 конгресменів, серед яких: 130 католиків, 60 баптистів, 49 методистів, 34 пресвітеріан 30 іудеїв, 27 єпископатів, 22 протестанта, що не декларують свою деномінацію, 16 християн, які не декларують свою конфесійну приналежність, 14 лютеран, 10 мормонів, 2 буддиста, 1 мусульманин. 6 конгресменів не визначилися зі своєю релігійною приналежністю, один називає себе «нон-теїстом», решта належить до невеликих протестантських деномінацій.

Верховний суд США - вища судова інстанція США, члени якого призначаються довічно. П'ять з дев'яти суддів, в тому числі і голова суду Джон Робертс, католики. Двоє суддів - іудеї, один - єпископат, один - протестант, що не конкретизує свою деномінацію. За всю історію Верховного суду в ньому працювали 108 чоловік: 35 єпископатів, 19 пресвітеріан, 11 католиків, 10 унітаріїв, 7 іудеїв, 5 методистів, 3 баптиста, інші належали до невеликих релігійних груп або просто називали себе «протестантами». У Верховному суді ніколи не засідали мусульмани, мормони, буддисти і православні.

Ці дані свідчать про наступне. У різних структурах державної влади США, впевнено панують представники християнських конфесій. Важливим фактором їх обрання є штат у якому проходять вибори, адже релігійні общини розташовані у різних штатах по різному, і саме вони грають важливу роль на виборах до Сенату. Цікавим є відмінність кількості президентів-католиків і сенаторів тієї ж деномінації, оскільки у Сенаті католиків більшість.

У науковому дискурсі існує думка що в період постмодерну вплив релігії на політику занепадає. Попри це у найбільш розвиненій країні світу ми можемо спостерігати іншу ситуацію.

У США у XXI столітті окрім існуючої у Америці

громадянської релігії, зберігається сильний вплив традиційних конфесій на політичну систему. Американський долар є основною сучасною валютою міжнародного розрахунку. Грошові знаки США містять слова «In god we trust» («У бога ми віруємо»), що є не просто фразою а національним девізом американців. Виступи американських президентів незмінно закінчуються фразою «God bless America» («Боже благослови Америку»). Самі ж американці описують свою країну як Божу. Добре обіграна та заявлена релігійна приналежність допоможе отримати бажані голоси, а з релігійних общин виходять талановиті політики, що користуються підтримкою віруючих людей.

У контексті цього питання неодмінно постає питання, яка ж громадянська релігія і яким чином може існувати в демократичній країні та як президент може вживати слово «Бог» в інавгураційній промові, ураховуючи розділення церкви й держави? Відповідь полягає в тому, що розділення церкви та держави не позбавляє політичну сферу релігійного виміру.

Список використаних джерел:

1. Monbiot D. America - is a religion. [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.guardian.co.uk.usa/story/0,12271,1007813,00.html>
2. One Nation under God? [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://rewforum.org/religion-schools/pledge/background/pdf>
3. 3. Религия и президентские выборы 2004 года [електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.nrs.com/news/evets/usa/200604_93523_38517.html
4. Романова О. Релігійний фактор у політичному просторі США// Політичний менеджмент. -2004. - №5.